

вес – 2,3%. Найбільшим потенціалом інвестування володає група фондів с активами от 10 до 100 млн. гривень.

Направлення венчурного інвестування в Україні мають нетипичний характер для мирового опыта капиталовложений – третій и четвертий технологические уклады, что отражается на отсутствиі инновационной составляющей данных процессов.

Венчурная сфера требует разработки и внедрения инструментов государственно-частного партнерства для использования потенциала различных по своим инвестиционным возможностям венчурных фондов, с учетом приложения их капитала в отраслях, в развитии которых заинтересовано государство.

Литература

1. Аналітичні огляди ринку спільного інвестування у 2003-2012 роках // Українська асоціація інвестиційного бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uaib.com.ua/analituaib/year_analit_uaib.html (15.04.2013) – Назва з екрана.
2. Інвестиції за галузями Q4 2011// National Venture Capital Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nvca.org/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=57&Itemid=317 (15.04.2013) – Назва з екрана.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (15.04.2013) – Назва з екрана.
4. *Мостовенко Н.А.* Проблеми розвитку венчурного бізнесу в Україні / Н.А. Мостовенко // Економічний форум – 2011. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2011_4/index.htm (15.04.2013) – Назва з екрана.
5. *Поручник А.М.* Венчурний капітал: зарубіжний досвід та проблеми становлення в Україні : монографія / А.М. Поручник, Л.Л. Антонюк. – К. : КНЕУ, 2000. – 172 с.
6. *Гапонюк М.* Інститути спільного інвестування в системі факторів ошадної активності населення України / М. Гапонюк // Журнал європейської економіки. – 2011. – Том 10 (№ 1). – С. 34-42 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/jee/ua/2011_1/jee-1-ua/03H_ua.pdf (15.04.2013) – Назва з екрана.
7. *Горшуніова І.В.* Фінансове забезпечення венчурного інвестування в регіоні / І.В. Горшуніова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vcndtu/Ekon/2009_38/35.htm (15.04.2013) – Назва з екрана.
8. *Ковалишин П.* Формування інвестиційного клімату та ефективність діяльності на ринку венчурного інвестування / П. Ковалишин // Економіст. – 2009. – № 2. – С. 44-47.
9. *Лапко О.О.* Венчурний капітал як джерело фінансування інноваційного розвитку економіки / О.О. Лапко // Економіка і прогнозування. – 2007. – № 3. – С. 25-42.

С.В. Мельник

кандидат економічних наук

Г.Б. Кошелева

кандидат економічних наук,

ДУ Науково-дослідний інститут

соціально-трудоуих відносин

Міністерства соціальної політики України

Оцінка можливостей монетизації пільг у сфері житлово-комунального господарства України

У статті подано оцінку об'єктивних умов проведення монетизації у сфері житлово-комунального господарства України. Розглянуто досвід Російської Федерації

ції стосовно використання моделей монетизації та особливостей розроблення стандартів як основи розрахунків рівня компенсаційних виплат і пільг у грошовій формі.

В статье дана оценка объективных условий проведения монетизации в сфере жилищно-коммунального хозяйства Украины. Рассмотрен опыт Российской Федерации, касающийся использования моделей монетизации и особенностей разработки стандартов, которые являются основой расчета уровня компенсационных выплат и льгот в денежной форме.

The article provides evaluation of objective conditions related to the housing and communal economy sphere monetization. The Russian Federation experience which deals with the monetization models application and peculiarities of standards development, which are the calculation basis for compensation payments and level of privileges in money terms is considered.

Ключові слова: монетизація, житлово-комунальне господарство, стандарти, моделі (концепції) монетизації.

Постановка проблеми

Право громадян на пільги з оплати житлово-комунальних послуг (далі – ЖКП) встановлено низкою українських законів і підзаконних актів. Як правило, пільги дають право на зменшення оплати за послуги в розмірі 25% або 50%, а для громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, I та II категорій – 75% або 100%. Держава компенсує підприємствам, що надають ЖКП, різницю між повною та пільговою вартістю послуг.

Пільги поширюються не тільки на самого пільговика, а й на членів його сім'ї, до яких зазвичай відносяться: дружина (чоловік), їхні неповнолітні діти (до 18 років); неодружені повнолітні діти, яких визнано інвалідами з дитинства I та II групи або інвалідами I групи; особа, яка проживає разом з інвалідом війни I групи та доглядає його, якщо інвалід війни не перебуває у шлюбі; непрацездатні батьки; особа, що знаходиться під опікою громадянина, який має право на пільги та проживає разом із ним.

Усі пільги надаються в межах норм, установлених Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та Постановою Кабінету Міністрів України «Про встановлення норм користування житлово-комунальними послугами громадянами, які мають пільги щодо їх оплати» від 1 серпня 1996 р. № 879.

У зв'язку з дефіцитом коштів держбюджету отримання пільг для окремих категорій пільговиків щорічно обмежується черговим законом «Про Державний бюджет України» або нормативними документами. Такі державні заходи повною мірою знімають напруження стосовно фінансування житлово-комунального господарства (далі – ЖКГ), однак зумовлюють необхідність пошуку більш радикальних кроків щодо вирішення цієї проблеми. Зокрема, на сьогодні Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України визначено основні напрями роботи на найближчу перспективу: застосування програмно-цільового методу, дерегуляція галузі, повний облік ресурсів, створення ефективного власника житла, розроблення та введення економічно обґрунтованих тарифів, пошук дешевих грошей для модернізації, а також – монетизація пільг і субсидій [1].

Виходячи з цього, перед наукою постає завдання оцінки та обґрунтування всіх напрямів, особливо монетизації пільг, оскільки його розвиток є гостро актуальним як для оптимізації фінансових витрат у сфері ЖКГ, так і для підвищення доброту бідних верств населення. У свою чергу, актуальність порушеної проблеми, відповідно, визначає своєчасність і необхідність її детального вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Монетизація пільг у сфері ЖКГ належить до нових напрямів науково-практичних досліджень, тому її вивчено недостатньо повно. Провідні вчені-економісти та соціологи Б.І. Адамова, Б.М. Данилишина, Т.М. Качала протягом багатьох років вивчали концептуальні засади реформування ЖКГ, системні зміни в законодавчій базі та соціальну ефективність майбутніх трансформаційних процесів, однак без упровадження монетизації, оскільки порушення цього питання в ті роки було неактуальним.

Слід зазначити, що у 2008 р. CASE Україна (Центр соціально-економічних досліджень) було проведено дослідження щодо оцінки досвіду проведення монетизації пільг у ЖКГ Російської Федерації, у процесі якого розглянуто проблеми та наслідки надання соціальної допомоги в грошовій формі. Однак проблема монетизації пільг була актуалізована в Україні лише протягом наступних років, що дало можливість розглядати її як один із напрямів реформування сфери ЖКГ.

Так, у 2010 р. CASE Україна було розроблено Пілотний проект № 2 «Удосконалення механізмів надання пільг», у якому визначено напрями реформування системи пільг у ЖКГ, а саме: перегляд нормативів користування пільговими послугами (зменшення їх кількості); непоширення пільг на членів сім'ї пільговика; запровадження верхньої межі доходу, що дає право на одержання житлово-комунальних пільг; відмова від житлових пільг та заміна їх субсидією для домогосподарств із відповідним рівнем доходу (альтернативний варіант) [2].

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Незважаючи на значну творчу роботу українських учених, не вирішеною, на наш погляд, є проблема методичної готовності впровадження монетизації пільг у сфері ЖКГ. Ідеться, перш за все, про проведення єдиної тарифної політики в регіонах України; законодавче та програмне забезпечення стандартизації в цій сфері; використання досвіду Російської Федерації щодо визначення моделі (концепції) монетизації тощо. Вивченню цього комплексу питань методичного плану й присвячено цю статтю.

Формулювання цілей статті

Метою статті є оцінка об'єктивних можливостей упровадження монетизації пільг у сфері ЖКГ. Відповідно до мети дослідження було передбачено вирішення таких завдань, як аналіз тарифної політики за регіонами України й актуалізація проблеми введення єдиної методики формування собівартості послуг; оцінка рівня розвитку національної та регіональної стандартизації у сфері ЖКГ; обґрунтування – на основі використання досвіду Російської Федерації – необхідності оновлення концепції монетизації пільг.

Виклад основного матеріалу дослідження

На наш погляд, на сьогодні здійснити монетизацію у сфері ЖКГ для окремих категорій населення, які мають право на пільги, украй складно. Це твердження підкріплюється двома чинниками.

Перший із них пов'язаний із низькою якістю комунальних послуг, недосконалою тарифною політикою, неефективною системою управління, незадовільним технічним станом системи та скрутним фінансовим становищем підприємств ЖКГ.

Ключовою серед вказаних вище проблем є оптимізація тарифів на комунальні послуги та розроблення єдиних підходів до формування собівартості послуг ЖКГ, без яких проведення монетизації практично неможливе.

На сьогодні в регіонах України склалися вкрай великі диспропорції в тарифотворенні. Так, розбіжність у собівартості 1 м³ води становить: від 1 грн. 42 коп.

у Дніпропетровській області до 7 грн. 78 коп. у Луганській (різниця у 5,5 раза). Собівартість 1 м³ очищених стоків коливається від 1 грн. 39 коп. у Києві до 4 грн. 08 коп. у Київській області (різниця в 3 рази).

Спостерігається також значна різниця у формуванні тарифів у межах одного регіону. Наприклад, у Кіровоградській області Балахівське ЖКГ встановило собівартість 1 м³ води на рівні понад 17 грн., що в 6 разів більше, ніж у середньому в Україні.

Відсутність єдиної методики формування собівартості послуг призводить до абсурдних ситуацій. Так, у собівартості постачання води частка електроенергії, яка на території країни постачається за єдиним тарифом, у Балахівському ЖКГ становить 5,6 грн. на 1 м³ води, а в Олександрії – в 50,9 раза менше, тобто 11 коп. (!)

З метою вирішення проблем тарифної політики Урядові України подано пакет проектів нормативно-правових актів, який включає 3 законопроекти, 3 проекти розпоряджень та 6 проектів постанов Уряду. Прийняття цих нормативно-правових актів дасть змогу: запровадити єдину методологію формування тарифів на ЖКП; здійснювати окремий облік доходів і витрат суб'єктів господарювання, що одержали ліцензію на провадження таких видів господарської діяльності, запровадити нормування витрат і витрат ресурсів; створити систему стимулювання інвестиційної діяльності тепло- і водопостачальних підприємств; уніфікувати та узагальнити процес розрахунків цін/тарифів, спростити аналіз і контроль таких розрахунків тощо [3].

Другий чинник, що унеможливило монетизацію пільг у сфері ЖКГ, – це відсутність галузевих і національних стандартів на послуги (продукцію, процеси) цього виду економічної діяльності.

Слід зазначити, що 12 травня 2009 р. Міністерством з питань ЖКГ України було затверджено галузеву Програму стандартизації та технічного регулювання у сфері житлово-комунального господарства на 2009-2020 роки.

Важливими напрямками цієї програми є:

- розроблення основоположних галузевих стандартів, необхідних для забезпечення галузі нормативними документами (I етап – 2009-2012 рр.);
- розроблення та перегляд чинних галузевих документів з метою приведення їх у відповідність до вимог міжнародних і регіональних стандартів (II етап – 2013-2016 рр.);
- продовження процедур розроблення нових національних стандартів (III етап – 2017-2020 рр.) [4].

З викладеного вище видно, що основи монетизації у сфері ЖКГ тільки закладаються й повною мірою визріють не раніше завершення II етапу розроблення стандартів, а саме – у 2016 році.

У цих умовах, на нашу думку, доцільно вивчити досвід РФ щодо монетизації пільг у сфері ЖКГ. Зокрема, у Росії на сьогодні використовуються три основні моделі реформування системи натуральних пільг при оплаті за житлові приміщення та комунальні послуги:

- надання грошового еквівалента встановленої знижки в оплаті житлового приміщення та комунальних послуг;
- надання грошового еквівалента встановленої знижки в оплаті житлового приміщення та комунальних послуг, яка дорівнює розміру регіонального стандарту вартості ЖКП, що застосовується в процесі розрахунку субсидій на оплату житлового приміщення та комунальних послуг;
- надання грошових виплат однакового розміру.

Найбільш поширеною є друга модель (використовується 23 суб'єктами РФ), оскільки в її основу покладено вже апробований на практиці механізм надання субсидій і принципи його реалізації. Зокрема, розмір компенсації розраховується в процентному відношенні від розміру регіонального стандарту вартості житлово-комунальних послуг, що застосовується при визначенні прав громадян на субсидії на оплату житлових приміщень і комунальних послуг. Розрахунок розмірів таких субсидій дає змогу надавати рівну соціальну підтримку громадянам, які мають приблизно однакові умови життя (наприклад, мешкають у багатоквартирних будинках або в індивідуальних житлових будинках). При цьому, видається недоцільним пов'язувати розміри компенсацій із розмірами фактично нарахованої плати за житлові приміщення й комунальні послуги, що дасть змогу громадянам одержувати більш високу компенсацію.

У процесі розрахунку розміру компенсацій передбачається використання регіональних стандартів вартості житлово-комунальних послуг (встановлені органами державної влади суб'єкта Російської Федерації відповідно до ст. 159 Житлового кодексу) і Правил надання субсидій на оплату житлового приміщення та комунальних послуг, затверджених Урядом РФ. Така універсалізація застосування стандартів полегшує бюджетне планування, дає змогу співвідносити розмір соціальної підтримки з бюджетними можливостями, не застосовувати індексування розмірів компенсацій, оскільки розміри регіональних стандартів вартості житлово-комунальних послуг встановлюються, виходячи з цін, тарифів і нормативів, що використовуються для розрахунку плати за утримання та ремонт житлового приміщення й комунальні послуги для наймачів за договорами соціального найму, які змінюються залежно від економічних умов.

Зазначені регіональні стандарти встановлюються диференційовано для кожного муніципального утворення та застосовуються в процесі розрахунку розміру компенсації з урахуванням близькості умов проживання громадянина, який звернувся із заявою про надання компенсації (рівень благоустрою будинку, його конструктивні й технічні параметри), до рівня благоустрою, конструктивних і технічних параметрів багатоквартирного або житлового будинку, використовуваних у ході розрахунку самих стандартів.

Слід зазначити, що відповідно до законодавчої бази РФ, право на отримання пільг на оплату послуг ЖКГ мають 11 категорій населення, а саме: Герої Соціалістичної Праці та повні кавалери ордена Трудової Слави; багатодітні сім'ї; сільська інтелігенція; ветерани праці, ветерани військової, державної служби; інваліди та учасники Великої Вітчизняної війни; громадяни, які постраждали від впливу радіації внаслідок техногенних катастроф тощо [5].

Якщо раніше вказаним пільговим категоріям громадян доводилося вносити гроші за квартплату та комунальні послуги в обсязі, передбаченому їх соціальним станом, з певною знижкою, що компенсувалася державою, то з 1 січня 2010 р. нарахування комунальних платежів пільговим категоріям громадян організації ЖКГ проводять без знижок (сума платежу відразу зменшується на величину знижки).

Сума компенсаційних виплат у Єдиному платіжному документі (далі – ЄПД) розраховується індивідуально для кожного отримувача пільг залежно від кількості та якості наявних у нього видів комунальних послуг. Крім цього, береться до уваги загальна площа житлового приміщення й кількість спільно проживаючих членів сім'ї [6].

На сьогодні ЄДП (його новий варіант) включає 7 розділів, а саме: «Відомості про платника і виконавця послуг» (адреса, телефон, факс, адреса електронної пошти, сайт в Інтернеті, режим роботи); «Інформація для внесення плати одер-

жувачу платежу (одержувачам платежів)» (банківські реквізити, відомості про заборгованості, авансові платежі, дату останньої оплати й підсумкову суму); «Розрахунок розміру плати за утримання і ремонт житлового приміщення та комунальні послуги» (розрахунок за окремими послугами із зазначенням їх обсягу та з поділом на індивідуальне споживання та загальнобудинкові потреби; розрахунок плати за утримання та ремонт житлового приміщення та загальнобудинкові потреби; а також розрахунок тарифів і пільг тощо) [7].

Третій розділ ЄПД включає розрахунок розміру плати за утримання й ремонт житлового приміщення та комунальні послуги для пільгових категорій громадян. Особливістю цих розрахунків є те, що для кожної пільгової категорії громадян розмір грошових виплат на оплату житлового приміщення та комунальних послуг встановлюється у відсотках, виходячи з розміру регіонального стандарту вартості житлово-комунальних послуг, застосовуваного при розрахунку субсидій. Наприклад, для пільговика, який зараз має 50-відсоткову знижку при оплаті за житлове приміщення та комунальні послуги, розмір виплати з 1 січня 2010 р. становить 50% стандарту вартості житлово-комунальних послуг [8].

Зазначимо, що досвід РФ може бути використаний під час визначення моделі (концепції) монетизації у сфері ЖКГ в Україні, а також під час розроблення та впровадження національних, регіональних і місцевих стандартів. Зауважимо, що нові моделі (концепції) проведення монетизації у ЖКГ доцільно було б апробувати в окремих регіонах України. Наприклад, у 2004 р. у м. Бровари та Броварському районі Київської області та Смілянському районі Черкаської області (згідно з постановою КМУ від 14 квітня 2004 р. № 483 щодо надання пільг у грошовій формі з оплати ЖКП і спожитих енергоносіїв окремим категоріям громадян), а також у 2010-2011 рр. у Волинській області (щодо оплати електроенергії) успішно проведено відповідні експерименти. Вони були підтримані населенням цих областей, оскільки за рахунок економного використання послуг ЖКГ відносно встановлених норм їх споживання вивільнялися кошти для інших потреб сім'ї пільговика.

Базуючись на цьому вітчизняному досвіді, можна порушити питання впровадження більш розширених експериментів з метою апробації обраної моделі монетизації пільг у сфері ЖКГ у окремих (пілотних) регіонах України. Експерименти доцільно проводити в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, та виходячи з можливостей держбюджету.

Висновки

З огляду на вищевикладене, можна зробити основні висновки та визначити перспективи майбутніх досліджень щодо впровадження монетизації у сфері ЖКГ, а саме:

1. Стан ЖКГ в Україні характеризується недосконалою тарифною політикою, низькою якістю комунальних послуг тощо, а також – першими кроками впровадження програми «Стандартизація та технічне регулювання у сфері житлово-комунального господарства на 2009-2020 роки». Тому монетизація пільг у сфері ЖКГ видається недоцільною до періоду впровадження 3-го етапу реалізації програми (2013-2016 роки), коли буде суттєво удосконалено галузеву систему стандартизації та розроблено нові національні стандарти.

2. У РФ перші спроби монетизації пільг здійснювалися в регіонах із 2004 року. Уже до 2010 р. було розроблено модель реформування системи виплат пільг, що базувалася на діючій системі надання субсидій населенню та регіональних стандартах вартості ЖКП. Модель реформування постійно вдосконалюється, і на сьогодні для розрахунку величини компенсаційних виплат використовується-

ся Єдиний платіжний документ, один із пунктів якого припускає визначення величини компенсаційних виплат для пільгових категорій населення на основі стандарту вартості плати за житлове приміщення та комунальні послуги. Цей досвід, на наш погляд, є достатньо позитивним, тому окремі його елементи слід використовувати в період упровадження монетизації пільг у сфері ЖКГ України.

3. З огляду на викладене вище, на нашу думку, Міністерству регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства України та Міністерству соціальної політики України необхідно доручити відповідним науковим структурам розробити модель (концепцію) монетизації пільг у сфері ЖКГ і звернутися з пропозиціями до Кабінету Міністрів України щодо її апробації в обрахунок (пілотних) регіонах України.

Література

1. Близнюк представив план реформування ЖКГ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrinform.ua/ukr/news/bliznyuk_predstaviv_plan_reformuvannya_gkg_1769521
2. Пілотні проекти соціальної допомоги. Пілотний проект № 2. Удосконалення механізмів надання пільг: CASE Україна. Листопад 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.case-ukraine.com.ua/publikation/c8499417f8bb582219993fdbeb2618d4.pdf>
3. Доповідь Прем'єр-міністра України М. Азарова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.partyoregions.org.ua/ru/news/direct_speech/show/3075
4. Галузева програма «Стандартизація та технічне регулювання у сфері житлово-комунального господарства на 2009-2020 роки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : document.ua/galuzeva-programa
5. Організаційно-економічна модель надання житлових субсидій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://translate.googleusercontent.com/translate_c&hl=
6. Пільги ЖКП : хто і як може заощадити на комунальних платежах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://translate.googleusercontent.com/translate_c?hl=nk@prev=lea
7. Єдиний платіжний документ за ЖКП може змінитися [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://translate.googleusercontent.com/translate_c?hl=uk&prev=/sea
8. Переведення заходів соціальної підтримки з оплати ЖКП у грошові виплати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.social.saratov.gov.ru/msp_zhku/question-answer/

С.П. Мосов

*доктор військових наук, професор,
Державне підприємство «Український
інститут промислової власності»*

В.С. Сідак

*член-кореспондент Національної академії
педагогічних наук України,
доктор історичних наук, професор,
проректор з наукової роботи*

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Інформаційне забезпечення діяльності у сфері інтелектуальної власності в Україні: систематизація інформаційних ресурсів

Статтю присвячено питанням систематизації інформаційних ресурсів у межах інформаційного забезпечення діяльності фізичних і юридичних осіб у сфері інтелектуальної власності в Україні.